cronica traducerilor

FAULKNER

„Problemele sufletului omenesc în conflict cu el însuşi"*)

„...Tragedia noastră astăzi este o teamă fizică generală şi universală, aşa îndelung îndurată pînă acum, încît o putem chiar suporta. Nu mai sunt probleme ale spiritului. Există numai întrebarea : Cînd voi fi aruncat în aer? Din această cauză bărbatul sau femeea, care scria astăzi, a uitat problemele sufletului omenesc în conflict cu el însuşi — singurele care pot produce scrieri bune, pentru că numai acestea merită să fie descrise, merită chinul sufletesc şi sudoarea.

El trebuie să le înveţe iarăşi. Trebuie să se înveţe pe el însuşi că cel mai josnic lucru este teama ; şi însuşindu-şi aceasta, să o uite pentru totdeauna, nelăsînd loc în munca lui creatoare decît pentru vechile truisme şi adevăruri ale sufletului — vechile adevăruri universale în lipsa cărora orice povestire este efemeră şi condamnată să dispară : iubirea şi onoarea şi mila şi mîndria şi compasiunea şi sacrificiul. Pînă nu face asta, el se trudeşte ca sub un blestem. Nu scrie despre dragoste, ci despre pofte, despre înfrîngeri, în care nimeni nu pierde ceva de valoare, de victorii fără speranţă şi mai rău ca orice, fără milă sau compasiune. Durerile sale nu jelesc despre controverse universale şi nu lasă cicatrice. El nu scrie despre suflet, ci despre glande.

Pînă nu le va învăţa din nou toate acestea, va scrie ca şi cum ar aştepta să vadă sfîrşitul omenirii. Refuz să accept sfîrşitul omenirii. Este uşor a spune că omul este nemuritor, pur şi simplu pentru că va rezista pînă la capăt ; că atunci, cînd ultimul dangăt al judecăţii de apoi va fi sunat şi se va fi stins de pe ultima fărîmă de stîncă — plutind în afara timpului — în cea din urmă seară roşietică care moare, chiar şi atunci se va mai auzi un sunet : acel al slabei sale voci inepuizabile, continuînd să vorbească. Refuz să accept aceasta. Cred că omul nu numai va rezista : el va învinge. Este nemuritor, nu pentru că el singur între creatori are o voce inepuizabilă, dar pentru că are un suflet, un spirit capabil de compasiune, şi sacrificiu şi putere de rezistenţă. Datoria poetului, a scriitorului, este de a scrie despre toate acestea. Este privilegiul său de a ajuta omul să reziste, înălţîndu-i sufletul, reamintindu-i despre curaj şi onoare şi speranţă şi mîndrie şi compasiune şi milă şi sacrificiu — care au fost gloria trecutului lui. Vocea poetului nu trebuie să fie numai o înregistrare a celor omeneşti, ea poate fi unul din suporturile, din stîlpii de susţinere, care să-l ajute să reziste şi să învingă...".

În româneşte de
Silvia Ghervescu

***) Fragment din discursul lui William Faulkner (de la a cărui moarte s-au împlinit la 6 iulie a.c. 7 ani) la decernarea premiului Nobel pentru literatură — în 1950 decembrie 10 — la Stockholm.**

ROBERT DESNOS :

„Noaptea nopţilor fără iubire"

Ambiţia secretă a suprarealismului era spre întoarcerea la izvoarele lirismului. O ambiţie comună, de altfel, tuturor şcolilor poetice de avangardă. Teoretic, el avea, prin manifestele lui André Breton, un program aproape scientist în care atitudinea uşor polemică a unei noi Estetici completa gestul didactic şi aşa destul de brutal imaginat. Pentru a fi suprarealist nu era nevoie de o vocaţie specială care să se adauge datului iniţial, talentului poetic. Imperativul dicteului automatic putea fi la îndemîna oricui şi toată problema era de construire a unei stări psihice momentane. Cu alte cuvinte suprealismul nu presupunea de loc o *anume* structură psihologică şi spirituală, nealterabilă şi permanentă, care să caracterizeze individul ca individ şi pe care să crească, precum fructul din floare, poetul. Poezia romanticilor sau a simboliştilor din prima epocă era, desigur, expresia capacităţii lor creatoare dar şi reflexul unor vocaţii psihice speciale. Poeţii suprarealişti au *ales* programul lui Breton învăţîndu-l, fără ca tipul acesta de poezie să fie determinat de structura lor intimă, fără, adică, să apară ca tip *obligatoriu*. Că aşa este au dovedit-o cei mai interesanţi dintre ei (Eluard, Aragon) renunţînd relativ repede la canoanele programului teoretic în favoarea unei mai adevărate expresii a propriei lor individualităţi. Cerînd poeţilor mişcării suprarealiste despărţirea netă între „sufletul social" şi „sufletul individual", Breton s-a lovit de inaderenţa acestora, explicabilă prin starea de criză pe care o resimţeau nu numai ei dar toată mişcarea intelectuală din Europa acelor ani. Suprarealismul forţase uşile crizei, propusese, poate, un răspuns, dar nu ajunse să fie ceea ce ar fi dorit Apollinaire ; exclusiv o poetică.

Robert Desnos este, în acest sens, figura de excepţie printre suprarealişti. Visător, fără emfază, topindu-se în reverie ca într-un spaţiu absolut, Desnos nu speculează visul, nu-l închide în dogme inestricabile sau în semicercul patologiilor ; i se dăruie ca unui confident irezistibil în care se vede, mai întîi, pe sine şi care îi e necesar precum oglinda. „Să visăm să acceptăm să visăm acesta-i poemul zilei ce-ncepe" — iată, concis şi ferm, postulatul său poetic. Sensul activităţii onirice poate părea echivoc prin raportare la dicteul automat, dar Desnos a practicat un fals dicteu cîtă vreme poezia îi rămîne sub zodia conştiinţei. Imperativul visului are ca finalitate purificarea şi eliberarea de sub aparenţe spre o mai categorică definire a umanului. Poetul e un inventator de lumi sensibile iar umanismul e principiul vital după care ele se mişcă. Imaginaţia lui găseşte corespondenţe imprevizibile pentru toate frămîntările care-l mistuiau, se întoarce apoi asupra eului liric proiectîndu-l în vis pentru a-i oferi acolo misterioasa floare de dragoste, echivalent botanic al raţiunii de a fi („Ţîşneşte un om îşi spune numele înaintea căruia uşile se deschid o crizantemă la butonieră / Despre floarea nestrămutată vă vorbesc şi nu de porturile aventurii şi singurătăţii /.../ E floarea a cărei mireasmă deasupra timpului triumfă / Floarea care prin propria-i putere şi-a relevat existenţa în faţa cîmpurilor pustii asemănătoare lumii mării şi deşertului din inimile-ndurerate...").

Poezia acestui Rimbaud al suprarealismului — cum l-ar fi vrut acelaşi André Breton — stă, esteticeşte vorbind, la confluenţa tragicului cu sublimul, iar expresia ei larg simbolică ar fi una de tipul *noapte solară*. Un poem din *Sorţi, Noaptea nopţilor fără iubire* — poate capodopera sa alături de ciclul *Cei fără gît* — vine să edifice asupra marilor convulsii care făceau ca spaţiul de vis cu ochii deschişi al poeziei să fie bîntuit de îngrozitoare nelinişti. Într-un cadru dantesc cu persistente viziuni groteşti se întîmplă aventura ,frumoasă prin puritate, a spiritului în căutarea întrupării sale ideale. Dragostea este aici deopotrivă simbol al acestei aventuri şi semn al nedesăvîrşirii ei. Eternitatea ideii e concurată de efemeritatea sentimentului, permanenţa fiinţei de vitregia condiţiei individuale. Nici o şansă de împăcare a termenilor ciudatei nepotriviri, jertfa spiritului fiind şi ea gratuită întrucît ar cădea la „ecoul stins al unei zadarnice ardori". Îndoiala acoperă totul şi cu atît mai mult e sublimă atitudinea de refuz al implacabilului.

Reclamînd libertatea în strînsă legătură cu dragostea, Robert Desnos afirmă, de fapt, una din posibilităţile de împlinire a existenţei. Imperativul visului iese astfel într-o dublă lumină : punct şi mod de regăsire a lirismului într-o lume prin excelenţă epică (omul secolului 20) — în plan estetic, şi, în plan gnoseologic, mesaj umanist spre o considerare demnă a raportului dintre condiţia mărginită a individului şi condiţia eternă a fiinţei. Poemele exemplare din creaţia lui Desnos sînt tot ce poate fi mai străin de faţa ambiţioasă şi joculară a dicteului automat. Acolo unde s-ar putea crede că face concesii tocmai acestei feţe, în *Rosé Sélary* sau *Langage cuit*, e vorba, mai curînd, de un voluptuos şi rafinat antrenament lingvistic.

Un cuvînt, acum, despre versiunea românească a poemelor lui Desnos. Am aruncat, din pură curiozitate, o privire comparatistă asupra textelor originale alăturîndu-le celor traduse. Efectul confruntării a fost sentimentul regăsirii nealterate. Fraza şi lexicul românesc sînt prielnice poetului, au, adică, puterea de a-l reprezenta în notele sale particulare şi de a-i păstra în aceeaşi gamă muzica interioară a versului. Intuiţia traducătorilor, ei înşişi poeţi, a acţionat exact, alegînd între posibilele corespondenţe lingvistice pe acelea care să comunice şi sensul şi sentimentul textului francez. Autorii versiunii române : Vasile Nicolescu şi Taşcu Gheorghiu, au şi meritul de a fi selectat, în numele sensibilităţii lor dar şi cu rigoarea unor editori, fragmente reprezentative pentru întregul drum poetic al lui Desnos, ceea ce impune cărţii calificativul de antologie în sensul adevărat al cuvîntului. Eseul introductiv semnat de Vasile Nicolescu conturează cu discreţie chipul unui Robert Desnos, „Orfeu al suprarealismului", „posedat de cuvînt şi posedînd cuvintele" pentru care *„libertatea şi dragostea* sînt cele două componente ale absolutului uman...".

Laurenţiu Ulici

HILDE DOMIN

echilibru

Mergem
fiecare pentru sine,
pe drumul îngust,
peste frunţile morţilor
— fără frică aproape —
în ritmul inimii noastre,
de parcă am fi ocrotiţi,
atîta timp
cît iubirea-i cu noi.

Mergem aşa
între fluturi şi păsări,
în uimitor echilibru,
spre dimineaţa cu vîrfuri de arbori
— verde, aurie, albastră —
spre ochii iubiţi
ce se trezesc.

darurile vîntului

Văzduhul arhipelag
de insule înmiresmate,
Roiuri de floare de tei
şi fin însorit,
dulce şi familiar,
stau şi m-aşteaptă
de parcă năframe m-ar înveli
de demult, de acasă,
din blajinul acasă,
de mama ţesute.

Sînt ca în vis,
parcă nu-mi vine să cred
în darurile vîntului.
Nori de duioşie
mă împresură
şi fericirea îşi înfige
dintele ei de lapte
în inima mea.

ars longa

Suflarea
într-un gîtlej de pasăre
suflarea văzduhului
în rămuriş.

Cuvîntul
ca vîntul însuşi
sfînta-i suflare
intră şi iese.

Totdeauna suflarea găseşte
ramuri
nori
gîtlejuri de pasăre.

Totdeauna cuvîntul
sfîntul cuvînt
află o gură.

Tălmăciri de
Maria Banuş

POEZIA IRANIANĂ CONTEMPORANĂ

NIMA

Ali Esfandiari s-a născut la Youch, de unde pseudonimul NIMA YOUCHIDJ. A făcut studiile secundare în limba fraceză. În timpul vieţii a publicat în diferite reviste literare. Mai multe culegeri din versurile sale au apărut postum.

*
* *

În luntrea sa chinuit Marinarul
De vitregiile călătoriei, nu contenește să ocărască
Marea
„De m-ar purta spre ţărm a valurilor încleştare".

Bîntuie peste valuri furtuna
În sufletul Marinarului neliniştea
Noapte plină de întîmplări. Groaznică.

La fel şi pe ţărm dar chinuit Marinarul
Un strigăt şi mai nerăbdător răzbate din El :
„De-aş mai drumeţi încă prin împărăţia Mării
nesfîrşite".

CHÂMLOU

Reprezentat de frunte al noii poezii. A fost influenţat de Eluard, Aragon, Lorca, Maiakovski din care a şi tradus.

întîlnire

Dincolo de hotarul trupului tău
Te iubesc.
Dă-mi oglinzi şi fluturi de noapte, lacomi,
Dă-mi Lumina şi Vinul
Cerul înalt şi Arcada podului deschisă
Păsările şi Curcubeul
Şi repetă ultima parte
A gamei pe care o cînţi.
Dincolo de hotarul trupului meu
Te iubesc.
În depărtarea aceea,
Unde se stinge profeţia trupurilor
Unde iubirea şi patimile şi dorinţele toate
Se sting
Şi unde fiecare înţeles îşi părăseşte forma
Precum un suflet trupul la capătul drumului
Pentru a-l lăsa pradă iureşului final al vulturilor...
Dincolo de iubire
Te iubesc.
Dincolo de perdele şi culori...
Dincolo de trupurile noastre
Promite-mi că ne vom întîlni...

KHÂNLARI

Director al revistei de avangardă „Sokhan" după al doilea război mondial profesor la Universitatea din Teheran, fost ministru al învăţămîntului, în prezent director la Bonyâd—Farheng-e Irân (fundaţia culturală iraniană). Este considerat reformatorul versificaţiei persane.

amiază

Priveşte ! Muntele acesta e un demon bolnav
Trupu-i ros de un rău ascuns se macină
Cu spatele la soarele salvator
Cu picioarele lungite în rîu
În zori, ierburile din vale
Au prins între degete răsăritul vîntului
Fiecare îl trăgea într-o parte
Ca nişte puşti zburdalnici şi gălăgioşi
. . . . . .
Riul se îndepărtează prevăzător
Şi curge liniştit de partea cealaltă a văii
Demonul miniat şi puştii zburdalnici
El, la ce bun să-i stea în cale ?

Deodată vîntul se năpusteşte vîrtej
Ca nebun după iubita lui
Prietenii nu mai au nici o inimă să o pună în joc
Ssst ! Linişte ! Demonul e bolnav.

AHMADI

Tînăr poet, reprezentant al noului val. Autor al unor poezii remarcabile prin bogăţia imaginaţiei.

dacă sămînţa încolţeşte

Lăsaţi-mi învelişul
Puneţi-mă-n pămînt
Sînt acum o sămînţă adevărată
Legaţi-mă de ţăruşi de lumină
Din degetele mele faceţi copiilor creioane colorate
lar din ochi faceţi cuie mari pe care să le bateţi
în peretele ridicat în amintirea unui copil
Din pieptu-mi răspîndiţi dragoste pentru ca cei
mici să zburde pe pajiştile mele
Lăsaţi-mi învelişul
Eram un cuvînt
Sînt acum o frază
Am scris un verset pe care alţii îl citesc în liniște
Sînt acum o sămînţă cinstită
Puneţi-mă-n pămînt
Într-un pămînt sănătos
Locul meu e lîngă ferestre
Şi nu într-o pădure la umbra unor copaci putrezi.

FARROKHZÂD

Cea mai de seamă reprezentantă a poeziei de astăzi, care a ştiut să exprime cu finețe sentimentele şi conflictele conştiinţei feminine. Ca discipol al lui Nima, pentru ea nu poate exista o delimitare, o disociere între viaţă şi poezie. Limba versurilor sale este rafinată şi bogată în noi formule de expresii. Un tragic accident de automobil curmă în 1967 firul acestei vieţi.

vineri

Vinere tăcută
Vinere desuetă
Vinere morocănoasă, ca bătrînele străzi
Vinere a căscaturilor ascunse, continue
Vinere fără aşteptare
Vinere a resemnării.

Casă pustie
Casă tristă
Casă închisă tinerescului val
Casă a întunericului şi a iluziei soarelui
Casă a singurătăţii, a prevestirii şi a îndoielii
Casă a perdelelor, a cărţilor, a dulapurilor,
a gravurilor

Ah ! Ce liniştită şi mîndră se scurgea
Viaţa mea asemeni unei ape singuratice
În mijlocul acestor vineri tăcute, desuete
În mijlocul acestor case pustii, triste
Ah ! ce liniştită, şi mîndră se scurgea...

În româneşte de
Ioan Grigoriu

meridiane